Den norske
Rhododendronforening

Lapprosen

Medlemsblad Nr. 2/2007

10. Årgang

Lederen har ordet

Når dette leses er mye av rhododendronene avblomstret, men fortsatt blomstrer noen og det har de gjort siden slutten av mars i min hage. Ja noen enslige eksemplar startet allerede i februar. Årets blomstring har vært den aller beste jeg har opplevd, og meldinger går ut på at dette gjelder for svært mange hager rundt i landet.

Vi har lagt bak oss et nytt årsmøte, med en liten markering av 10 års jubileet til DnR. Jeg vil takke alle dere som stilte opp og deltok og som bidro til en hyggelig kaffekos etter møtet. Takk òg til Per Magnus Jørgensen for en fin tur gjennom Japanhagen i Arboretet. Du er som alltid engasjerende og morsom når du legger ut om planter og trær.

Som leder av styret vil jeg takke for tilliten fra årsmøtet og tror at siden hele styret ble gjenvalgt, må det bety at dere er fornøyde med det arbeidet vi har utført frem til i dag. Jeg er også glad for at alle styremedlemmene takket ja til å bli med videre og går til et nytt år med stor glede.

Styret vil i året som kommer fortsette med å ha fokus på støttefunksjoner for de lokale avdelingene. Vi arbeider også sammen med lokallaget i Vest og Arboretet, samt Botanisk Forening om å arrangere et to dagers møte med prof. Guan Kaiyun fra Universitet Kunming i Yunnan-provinsen i Kina. Se for øvrig egen annonsering annet sted i Lapprosen. Vi vurderer også muligheten for å forbedre utseendet på Lapprosen, dette arbeidet er bare så vidt startet og vi er enda usikker på om vi vil gå videre med dette prosjektet. Ideer om å få laget en eller annen form for informasjonsvideo om rhododendron er flyttet fra tanker til en sped begynnelse. Her gjenstår det mye arbeid, men vi håper å få laget et produkt om dyrking av rhododendron i din hage. Målet er at det skal kunne brukes i møter og lag landet rundt.

I forrige leder skrev jeg om noen storblada rhodoer som stod i knopp i min hage. Disse har blomstret og gitt mye glede. Særlig ble *Rh. montroseanum* viet stor oppmerksomhet, da det var første gang denne planten blomstret i Norge. Blomstene var i tillegg store og vakre. Jeg planlegger å skrive litt mer utfyllende om denne vårblomstringen ved en senere anledning.

Lapprosen er nå blitt til et offisielt norsk tidskrift. Fra Nasjonalbiblioteket har vi mottatt følgende melding: ”ISSN er et internasjonalt standardnummer som tildeles periodiske dokumenter, dvs. tidsskrifter, årbøker, ukeblader, rapportserier, notatserier, tegneserier o.l. Kriteriet for tildeling av ISSN er at dokumentet har en fellestittel, samt at det er nummerert. **Vi har tildelt ISSN 1504-6702 til tittelen Lapprosen.”**

Jeg ønsker dere alle en fin sommer og en fortsatt god blomstring.

Leder for styret i DnR, Jan Rune Hesjedal

Innhold

Årsmøte DnR 5
Jubileumsturen til England med DnR 10
Den hersens h-en i rhodo: ῥοδο 6
Linnés rhododendron 7
Fra CW-frø til blomstrende planter 19
Godbiter fra høstens program 26
Rhododendron og noe mer 28
Besøkshager 29
Scandinavia 2003, del 2 32
Vårtur til Askøy med RhodoVest 38

Kjære medlem!

Kan bjorgvar@online.no få din e-postadresse? For dere som sender inn e-postadresse, kan vi enkelt gi dere en påminning i forkant av møter og aktiviteter, uansett hvor i landet man har sin lokalforening.
Sammen med denne utgaven av Lapprosen finner du giro for innbetaling av kontingent for 2007. Vi ber at du **påfører navn og adresse før giro betales**. Betaler du via nettbank ber vi at du **markerer for melding til mottaker og noterer medlemmets navn og adresse**.
Dette vil lette arbeidet med å få registrert innbetalingene i DnRs medlemsregister

Hilsen Bjørg S. Rasmussen, kasserer

Fotos:
Forsiden: *Rh. montroseanum*, foto Jan Rune Hesjedal
Siste side: Gruppebilde fra jubileumsturen, foto Torstein Borg

Neste nummer av Lapprosen kommer i oktober.
Stoff til bladet må være redaksjonen i hende innen 5. oktober 2007
og kan sendes til Gerd Jørgensen, Kirkeveien 33, 5072 Bergen eller bruk gjerne
e-post til redaksjonen, se adresser siste side.
Bilder sendes helst på CD, eller etter avtale

Redaksjonens tips til skribenter i Lapprosen

Vi har lov å skrive med liten bokstav i vanlig tekst: **rhododendron**.
Uhøytidelig kan vi også skrive **rhodoer, rhodo-entusiaster, rhodo-tur** og liknende. Nyere norske ordbøker anbefaler skriving uten h: rododendron.
Men så er det plantenavn. Her bruker vi ***Rh.* med kursiv**, ikke bare *R.* som jo betyr *Rosa,* som i *Rosa rugosa. Rh. lapponicum. Rhododendron lapponicum.*

I manus, håndskrift, gjelder understreking som kursiv, men ikke ellers. Ikke alt skal ha kursiv: hybridnavn skal rammes inn med: ' enkelt anførselstegn, f eks:

Rh. 'Gartendirektor Rieger', **eller bare 'Gartendirektor Rieger'**
Rh. 'Berliner Liebe' (*Rh. insigne* x *Rh*.'El Alamein') med begge foreldrene, hvor den førstnevnte, ='moren', er en art, den andre, pollendonoren, en hybrid.
Rh. yakushimanum 'Koichiro Wada' viser at den er en seleksjon av *Rh. yakushimanum*, ikke en hybrid.
Men det er sjelden vi trenger å være SÅ nøye.

Alle bidragsytere står selv ansvarlig for sine innlegg.

Nye medlemmer

Styret ønsker følgende nye medlemmer velkommen i foreningen:

Perly Berge,	Roavn. 58, 2335 Stange
Henny Stokseth Berge,	Berge, 6092 Eggesbønes
Jan Hansen,	Tomtaveien 3, 3360 Geithus
Geir Kyllingstad,	Kvednaberget 35, 4332 Figgjo
Grethe Michaelsen,	Solstadvn. 33B, 1395 Hvalstad
Rigmor Lundebø Molnes,	Molnes, 5593 Skånevik
Olav Peter Myklebost,	6750 Stadtlandet
Frode Nordanger,	Hopsnesvn. 96, 5232 Paradis
Per Anton Rømmen,	Rugdeveien 12, 7082 Kattem
Randi Stavang,	Postboks 55, 8901 Brønnøysund
Else Aarvik,	Søreidneset 45b, 5251 Søreidgrend
Olav Bernsten,	Blaklihøgda 4A, 7036 Trondheim
Hugo Laksmark,	Bunnjord, 9300 Finnsnes
Nina Berstad,	Harevegen 14, 5236 Rådal

Den norske Rhododendronforening

Protokoll fra årsmøte 2007

Tid: 28.04.2007 Sted: Bergen, Store Milde, Mildenaustet
Det var 27 frammøtte til stede. Leder Jan Rune Hesjedal ønsket velkommen til årsmøtet.
Det var ingen merknader til hverken innkallingen eller til sakslisten.

Anders Kvam ble valgt til møteleder.
Terhi Pousi ble valgt til referent. Thorbjørn L. Gjesteland og Jostein Liland ble valgt til å underskrive protokollen. Jan Rune Hesjedal leste gjennom årsberetningen (publisert i Lapprosen 1/2007). Årsberetningen for 2006 ble enstemmig godkjent.
Regnskapet for 2006 (tilsendt medlemmene sammen med innkallingen), med revisorenes godkjenning, ble gjennomgått av Bjørg S. Rasmussen. Regnskapet for 2006 ble enstemmig godkjent. Styrets forslag, uforandret kr 250 kr, ble enstemmig godkjent.
Bjørg S. Rasmussen gjennomgikk styrets forslag til budsjett for 2007.
Budsjettforslaget ble enstemmig godkjent. Det var ingen innkomne saker.
Styrets forslag til kontigent, uforandret kr 50 per medlem, ble enstemmig godkjent.
Valgkomiteens forslag ble enstemmig godkjent.

Styret for Den norske Rhododendronforening 2007-2008 er følgende:

Jan Rune Hesjedal	1 år	leder	- gjenvalg
Olaf Hammersland	2 år	styremedlem	- gjenvalg
Terhi Pousi	2 år	styremedlem	- gjenvalg
Harald Kårtveit	1 år	styremedlem	- ikke på valg
Bjørg S. Rasmussen	1 år	styremedlem	- ikke på valg
Arnfinn Nypan	1 år	varamedlem Øst	- gjenvalg
Audun Arne	1 år	varamedlem Sør	- gjenvalg
Torstein Borg	1 år	varamedlem Vest	- gjenvalg

Valgkomiteens forslag ble enstemmig godkjent. Revisorer for år 2007:
Kim Lingjerde - gjenvalg Ole B. Vikøren - gjenvalg
Styrets forslag ble enstemmig godkjent. Valgkomité for 2007:
Inga Olsen, Anne Rieber og Pål A. Skagseth - gjenvalg
Rhododendron Øst har påtatt seg å arrangere årsmøtet 24-25.mai 2008.
Årsmøtet ga fullmakt til styret å forandre tidspunktet om nødvendig.
Bergen, Store Milde 25. mai 2007

Terhi Pousi	Thorbjørn L. Gjesteland	Jostein Liland
referent	underskriver	underskriver

Den hersens h-en i rhodo: ῥοδο

Per M. Jørgensen

For noen år siden var der en viss debatt om språkrådets avgjørelse om å sløyfe h-en i det norske ordet rhododendron, noe jeg var svært uenig i og skrev om i Lapprosen. Jeg er nå blitt bedt om å forklare om det vitenskapelige navnet, som må skrives *Rhododendron* fordi Linné gjorde det, skal forkortes *Rh*. eller *R*.

Dette er ikke noe enkelt spørsmål å svare eksakt på. La meg derfor begynne med bakgrunnen for Linnés bokstavering. Det er det greske ordet *Rhodo- dendron* der *rhodo* er den greske betegnelsen for rosa (blomsterfargen). Det greske alfabetet som jo er forskjellig fra vårt, hadde to bokstaver for r, på grunn av forskjellig uttale. Den ene som er en skarp skarre- r, er utstyrt med et ekstra tegn, kalt ”spiritus asper”. I dette tilfellet skives ordet således: ῥοδο Denne r-en er tradisjonelt blitt transkribert til latin med rh, noe vi ikke kan endre nå.

Likeledes har man tradisjonelt som et resultat av dette, forkortet slektsnavnet med *Rh*. (det skal være skarre- r, i stedet for rullende som i *R*. for *Rosa*), men i nyere tid da man er mindre opptatt av slike raffinementer, har man gått over til å skrive bare *R*. også for rhododendron. Man har ment at dette er korrekt siden nomenklaturreglene forskriver at slektsnavn bare skal forkortes med forbokstaven, og så er det jo så meget enklere og modernere. Imidlertid sier ikke reglene noe om det skal være en latinsk forbokstav. Det kan jo likegodt være en gresk som i dette tilfellet transkriberes med to latinske, og derfor har vi som er mer opptatt av å ha kontinuitet i navnebruken, fortsatt å bruke *Rh*.

Begge forkortelser er altså mulig å bruke, og man må rett og slett bestemme seg for hvordan det skal gjøres i samme bok eller tidsskrift. Jeg foretrekker naturligvis *Rh.*, ikke bare på grunn av tradisjonen, men fordi det da er enkelt å skille denne slekten fra dem som forkortes bare *R*., slike som *Rosa*. Man ser umiddelbart at *Rh. luteum* er en rhododendron, og ikke en gul rose. De som behersker klassiske språk, vil nok allikevel kunne se det, for den gule rosen heter *R. lutea,* siden *Rosa* er femininum, men hvor mange er så velskolerte? Derfor er det bedre å holde på h-en!

Fra englandsturen: En same kommer inn på en bar i Tromsø med en papegøye på skulderen. "Hvor har du fått tak i den", sier barkeeperen. "På Finnmarksvidda, det er mange av dem der", sier papegøyen.

Linnés rhododendron

Per M. Jørgensen

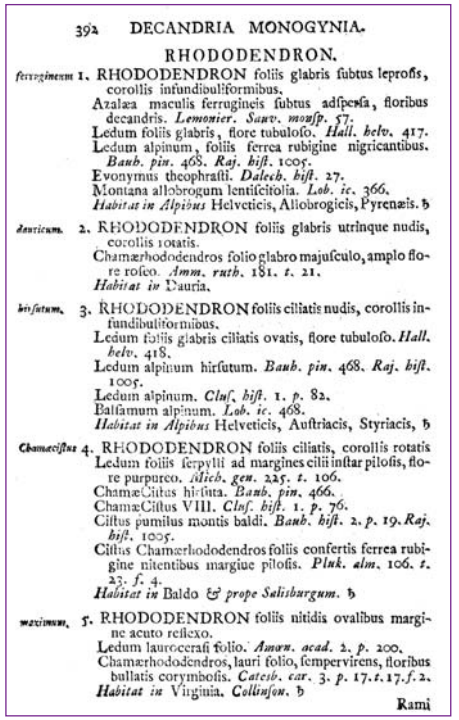

392 DECANDRIA MONOGYNIA.

RHODODENDRON.

ferrugineum 1. RHODODENDRON foliis glabris subtus leprosis, corollis infundibuliformibus.
Azalæa maculis ferrugineis subtus adspersa, floribus decandris. *Lemonier. Sauv. monsp.* 57.
Ledum foliis glabris, flore tubuloso. *Hall. helv.* 417.
Ledum alpinum, foliis ferrea rubigine nigricantibus. *Bauh. pin.* 468. *Raj. hist.* 1005.
Evonymus theophrasti. *Dalech. hist.* 27.
Montana allobrogum lentiscifolia. *Lob. ic.* 366.
Habitat in Alpibus Helveticis, Allobrogicis, Pyrenæis. ♄

dauricum. 2. RHODODENDRON foliis glabris utrinque nudis, corollis rotatis.
Chamærhododendros folio glabro majusculo, amplo flore roseo. *Amm. ruth.* 181. *t.* 21.
Habitat in Dauria.

hirsutum. 3. RHODODENDRON foliis ciliatis nudis, corollis infundibuliformibus.
Ledum foliis glabris ciliatis ovatis, flore tubuloso. *Hall. helv.* 418.
Ledum alpinum hirsutum. *Bauh. pin.* 468. *Raj. hist.* 1005.
Ledum alpinum. *Clus. hist.* 1. *p.* 82.
Balsamum alpinum. *Lob. ic.* 468.
Habitat in Alpibus Helveticis, Austriacis, Styriacis, ♄

Chamæcistus 4. RHODODENDRON foliis ciliatis, corollis rotatis
Ledum foliis serpylli ad margines cilii instar pilosis, flore purpureo. *Jlich. gen.* 225. *t.* 106.
Chamæcistus hirsuta. *Bauh. pin.* 466.
Chamæcistus VIII. *Clus. hist.* 1. *p.* 76.
Cistus pumilus montis baldi. *Bauh. hist.* 2. *p.* 19. *Raj. hist.* 1005.
Cistus Chamærhododendros foliis confertis ferrea rubigine nitentibus margine pilosis. *Pluk. alm.* 106. *t.* 23. *f.* 4.
Habitat in Baldo & *prope Salisburgum.* ♄

maximum. 5. RHODODENDRON foliis nitidis ovalibus margine acuto reflexo.
Ledum laurocerasi folio. *Amœn. acad.* 2. *p.* 200.
Chamærhododendros, lauri folio, sempervirens, floribus bullatis corymbosis. *Catesb. car.* 3. *p.* 17. *t.* 17. *f.* 2.
Habitat in Virginia. *Collinson.* ♄

Rami

1. Kopi av side fra Species Plantarum fra 1753

Den 23. mai i år har man over hele verden feiret Carl von Linnés tre hundrede fødselsdag, og på Milde vil den bli markert på Arboretets dag. Imidlertid har jeg ikke sett at noe rhododendronselskap har hengt seg på denne festrusen. Det er merkelig siden det faktisk var Linné som beskrev slekten *Rhododendron* i sin berømte bok ”Species Plantarum” fra 1753 (fig.1). Det var i denne bok han presenterte sitt nye system som han bygde på antallet støvbærere og støvveier. Slik klarte han å ordne alle verdens planter på en enklere måte, men han ble angrepet allerede av samtidige botanikere, fordi systemet var kunstig. Dette ser vi et godt eksempel på nettopp innen *Rhododendron* der han bare inkluderer arter med ti støvbærere i slekten (avdelingen Decandria), mens de som har fem regnes til *Azalea* (avdelingen Pentandria), et skille man ikke kan opprettholde i dag.

Så hadde han også et stort problem med at det ikke hadde blitt samlet materiale i de regioner som har flest arter. Han kjente med andre ord svært få arter og ingen fra Himalaya der slekten har sitt største artsmangfold. Egentlig hadde han selv bare sett en i naturen, lapprosen (*Rhododendron lapponicum*), som han på grunn av støvbærerantallet plasserte i *Azalea*. Ikke rart at han ikke forstod seg på slekten!

Men la oss nå se hvilke arter han regnet med:

2. *Rh. ferrugineum,* foto H. Sigg

3. *Rh. dauricum,* foto Terhi Pousi

Den første, og det indikerer at han syntes den var mest typisk, er den ekte alperosen, *Rh. ferrugineum* (fig.2). Den var velkjent i den eldre mellomeuropeiske litteraturen, og Linné klarte også å skille den fra den nokså like *Rh. hirsutum* som også finnes i sentraleuropeiske fjell. Men han roter inn den totalt forskjellige *Rhodothamnus chamaecistus* i slekten, en art med store, åpne, flate blomster og helt andre blad (uten skjoldhår). Det ser ut som om han hovedsakelig i utgangspunktet mente at *Rhododendron* var en slekt av lave, rosablomstrende busker fra Alpene med ti støvbærere.

Men han inkluderer også to helt ulike arter, fordi de stemmer i blomsterkarakterene, den østlige *Rh. dauricum (*fra Dauria, SØ Sibir) (fig.3) som jo minner om en litt forvokst representant av de første. Aller sist føyer han til, uten nærmere diskusjon, den meget større og svært forskjellige, *Rh. maximum* (= største) (fig.4) som nettopp var blitt oppdaget av Collinson i Virginia, i Nord-Amerika. I andre utgaven av boken som kom noen år senere tar han også med den tyrkiske *Rh. ponticum* (fig.5) som jo har klare likheter med sistnevnte amerikanske art. Merkelig nok er det de to siste som er blitt stående i vår bevissthet som typiske rhododendron, mens slekten nok egentlig var tenkt for de små fjellartene, de ekte alperosene med skjoldhår under bladene.

4. *Rh. maximum,* foto T A Kvitvik & K V Mattila

Noen stor rhododendronkjenner var nok ikke Linné, så kanskje det ikke er så meget å feire, spesielt siden han ”stjal” slektsnavnet fra de gamle grekerne som anvendte det for den busken vi kaller oleander, og som også har rosa blomster. Navnet betyr jo egentlig busk med rosa blomster, hvilket jo stemmer med de egentlige alperosene, som forøvrig er helt ubeslektet med oleander.

5. *Rh. ponticum,* foto Terhi Pousi

Nytt norsk hageblad

Hagebladet er navnet på et nytt norsk hageblad. Bladet er ikke avgrenset til et spesielt tema, men vil snarere omtale alt som hage-interesserte er opptatt av. Bladet er et ikke-kommersielt initiativ av og for hage-entusiaster. Bladet søker å gi leserne grundig informasjon om de ulike tema som tas opp. Fra den første årgangen i 2006 (2 hefter) ble bl.a. følgende tema berørt: Dyrking av tomat, potet, vindruer og valnøtt, prydplanter og genteknologi, planteportrett (Corydalis solida, Hablitzia tamnoides), om dyrking av kaktus og andre ømfintlige planter på friland. Det legges også vekt på intervjuer med hagemennesker, inkl. omtale av planteutsalg. I en egen spalte får leserne også smånytt fra forskningen og planteverdenen forøvrig.

Første årgang kan fortsatt kjøpes for kr. 100,- mens abonnement i 2007 koster kr. 150,- Beløpet innbetales til Hagebladets konto 0539 44 78956
(husk å angi eget navn og adresse!).

Mer info fra oystein.storkersen@dirnat.no

Rapport fra jubileumsturen til England

Audun Arne

Vi var 28 deltakere på DnR-tur til Syd-England og Cornwall Vi besøkte til sammen 11 hager på 6 dager. Stor takk til Harald Kårtveit, Magne Sandvik og Jan Rune Hesjedal og andre som måtte ha en finger med, for god planlegging og meget godt og representativt utvalg av hager. Alle utvalgte hager kan anbefales om noen planlegger tur med hagebesøk. Det kan virke overveldende å besøke hager på 150 og opp til 1000 mål. Men alle hagene hadde publikumsvennlige opplegg med brosjyre, kart, merkede løyper, godt vedlikeholdte stier og gangveier, kafe/restaurant, shop og plantesalg. Harald hadde laget en kort og oversiktlig detaljbeskrivelse av hver enkelt hage. Omfattende detaljbeskrivelser vil føre for langt her, men en liste over hagene kan være nyttig, med noen markeringer. Interesserte kan få en lettere vei til eget opplegg, og mulighet til info og erfaringer gjennom DnR.

Litt generelt om hagene Godt tilrettelagt for publikum, tilpasset rullestol/handikappede, blindeskrift, picnic. Fine stier og gangveier. Gode tilbud i gavebutikker, restauranter og plantesalg. Overalt fremtrer det gigantiske, pompøse, monumentale, storslagne, overveldende, utviklet gjennom generasjoner i herskapelige/adelige familier med tilgang på kapital og tjenerskap. Adjektivene står i kø, etter som en ser det, men vi får en anelse av en overklassekultur som vi ikke har noe sammenlignbart forhold til. For oss på tur er dette først og fremst opplevelse, men også et element til kulturhistorisk ettertanke, om en vil. Denne "lille" øya har bidratt vesentlig til moderne demokrati i den vestlige verden, og samtidig kolonialisert "halve verden". Slikt bringer kapital til veie, i hvert fall til noen, slik at vi som holdt på å erobre øya for en stund siden kan komme tilbake på hagebesøk og se at det var like greit at vi tapte. Når den nye tid innebærer endrede forutsetninger for arv, overtakelse og vedlikehold, kommer i mange tilfeller National Trust inn og overtar. Dette er en privat veldedighetsorganisasjon, som finansieres gjennom kontingenter og gaver. Medlemskap er åpent for alle, og markedsføres i hagene. Antall hager som ønsker overtagelse er stigende, og store vedlikeholdskostnader har resultert i at nye søknader må ledsages av betydelige kontantbidrag. Det er beundringsverdig at fellesskapet på en slik måte tar vare på unike kulturskatter og gir allmennheten mulighet til opplevelse og rekreasjon. Enkelte nostalgikere kjenner kanskje et sus av the Empire.

Å være på tur med DnR

Vi var 28 stykker i en behagelig og romslig buss med slumre- og planteplass til overs. Det er gøy å bli kjent på bussen. Harald fremsto som den fødte og meget dyktige reiseleder. Med lun humor selvfølgelig autoritet sørget han for at alt ble "samrøystes" og vellykket gjennomført. "Vi har brukt litt lenger tid enn planlagt" var en gjennomgående melding og gammelt nytt for alle. Været var fantastisk, med den tørreste april siden målingene begynte i 1700 og noe. Hotellene var bra, og med utgangspunkt i bare to hoteller slapp vi stadig pakking, inn-og-ut-sjekking. Frokostene var topp. En sliten spelsau kom til middag en dag. Harald bedyret at den ikke var medbrakt i kofferten. Neste kveld kom koteletten. En hører ofte uttrykket "din gris", og jeg våger å påstå at uttrykket skriver seg fra dette kjøkkenet. Det var tøft med 11 hager på 6 dager. Vi ble etter hvert "hageblinde". Det ble noen bussøkter, men så kunne vi slumre litt, særlig de som hadde øreproppper.. Det var mye gøy på bussen Vitser florerte. Mikrofonen gikk rundt og senpubertet holdt liv i forsamlingen. Ikke noe for Lapprosen. Feminine, sprudlende og sørlandsk myke konsonanter trillet kontinuerlig og ustoppelig over seter og bord og landskaper og folk og fe. Det var store områder å bevege seg på, og nytteløst å gå flere sammen. I hagene kunne en etter hvert observere flere forskjellige slags "tur-ismer". På de 1000 mål så vi ikke alltid landsmenn, men formannen dukket f. eks. opp som troll av eske over alt, som regel fra motsatt kurs, tilfeldigvis midt i objektivet. Han påsto at han forsøkte å holde tritt med "de kompetente". Som Lapprosens utsendte og viderekommen light trodde jeg faktisk at han var en av dem. En kamerajeger med big size utstyr bedrev helt stillestående og tildels nærgående fotografering av blomster. Han var utrolig nok å se over alt, i fokus til enhver tid – stillestående. De "4 busketerer", Jan, Magne, Ingvald og Torstein, ja noen flere og, stupte i alle hager inn i nærmeste busk og forsvant over, under, rundt og imellom. Jeg tenkte at de kommer vel rundt de 1000 målene i løpet av sommeren. Men så dukket de opp overalt og ingensteds fra, alltid på kryssende kurs, med imponerende skrittfrekvens og ganglag. De forsvant like fort, gjerne inn i buskene. Det er interessant å følge de mer kompetente når de kryper i underskogen etter merkelapper, kjappe latinnavnutslyngere som diskuterer hva de ser eller ikke ser. Da blir det ikke så greit når vegetasjonen preges av lokal innavl og lite latin. Men dette begrenser ikke aktivitetsnivået. Den utsendte forsto ikke alltid hva en kunne lete etter i buskene, når en som regel finner noe helt annet enn det en egentlig vet en ikke vil finne – når en får tenkt seg om, men det rekker en jo aldri. Sånt noe blir en utfordring for en halvlært. Men du verden hvor mye en kan lære av de kompetente, hvis en klarer å følge dem. De kvinnelige kompetente er lettere å følge, for de høres best. Vi håper det kommer flere turtilbud fra DnR.

Rh. sinogrande foto Torstein Borg

Adresselisten som følger finner du også på www.rhododendron.no

Leonardslee foto Audun Arne

Dag 1

Leonardslee lakes & gardens. Adr.: Lower Beeding, Horsham, West Sussex.
www.leonardslee.com. Privateid, 1000 mål, 7 innsjøer ("dammer"), gangveier besatt med azalea som kommer i mai – hagen sies å være Europas vakreste i mai. *Camellia*, rhodo, store trær, vilt, bl.a. kenguruer. Fantastisk rock garden med masse japanazalea, beskrevet som "det mest fargesprakende som fins". 3 t. satt av til besøket.

Nymans Gardens. Adr.: Handcross, West Sussex**.**
www.nationaltrust.org.uk/nymans.
En av de første hagene som ble overtatt av National Trust. Historiske og spesielle samlinger av planter, busker og trær. Det herskapelige hovedhuset brant i 1947. Overlevende rom kan besøkes. Ruinene bekledt med praktfulle *Wisteria*. Spesialiteter

Nymans, *Wisteria* foto Audun Arne

som er dyrket fram på stedet preger tilbudet i shop og restaurant. Publikum inviteres til picnic på plenene. Stor innerhage (Wall garden). 2 t. satt av til besøket.

Exbury dam foto Audun Arne

Dag 2

Exbury Gardens & Steam Railway. Adr.: Fawley, Hampshire, v/Southampton, på østsiden av Beaulieu-elven. www.exbury.co.uk Ca. 800 mål. Jernbanetur tar 20 min., men her anbefales avgjort en 45 min. tur med boggibil, 7-seter (uten turbo). Fantastisk, overdådig rhodo-blomstring. Berømt samling av rhodo, azalea, kamelia, magnolia (Rotschild-samlingen, fra 1920-årene). Ellers fjellhage, eksotisk hage, dammer, fontener, blomstereng. Reklamen for Exbury sier at "en dag i hagen er som en dag i paradis". Mange ukjente rhodonavn, men vi registrerte en mengde 'Loderi', ifølge Cox en gruppe hybrider som er blant de mest populære som er dyrket frem. 4 t. satt av til besøket.

Sir Harold Hillier Gardens.
Adr.: Ampfield, nær Romsey, Hampshire. Tel.: 01794 368787.
Email: info@hilliergardens.org.uk
Ca 400 mål. En av verdens største samlinger av herdige trær og busker. Alt godt merket. Spesielle samlinger av trær, busker og stauderabatter. Vinterhage. Velassortert hagesenter, mye litteratur. 2 t. satt av til besøket.

Dag 3

Compton Acres. Adr.: Canford Cliffs Poole, Dorset, rett vest for Bournemouth.
www.comptonacres.co.uk. Brosjyren reklamerer med den fineste privateide hagen i Sør-England, og fin utsikt. Forskjellige typer hager, italiensk, palmelund, lynghage. Imponerende flott vann-/fjellhage og berømt japansk hage (påbegynt i 1924). Mikroklima i skogkledd dal gjør det mulig å dyrke lite hardføre planter. 2,5 t. satt av til besøket.

Compton Japanhage foto Audun Arne

Compton Japanhage foto Audun Arne

Fra englandsturen: En felespiller fra Rauland hadde fartet viden om med fela. Da han omsider kom hjem spurte en sambygding.
"Hev du vore på turné?" "Ja, men no er eg på tur uppat."

Knightshayes Court Parkland. Adr.. Bolham, Tiverton, Devon. Rett nord for Exeter/Devon. Tlf.: 01884 254665. Bygning i Victoriastil verdt et besøk. Idylliske skogsstier i fredfylt hage over flere plan, spesielle trær og busker, stauder, løkvekster, fine samlinger av rhodo og magnolia. Størrelse ikke oppgitt, men anselig. 2 t. avsatt til besøket.

Dag 4

Trengwainton garden. Adr.: Madron, nær Penzance, Cornwall.
www.nationaltrust.org.uk.

I sydvest begynner navn med keltisk opprinnelse å stimulere slitne hjerneceller. Masse eksotiske busker og store trær, lunt og beskyttet, – følelse av Jurassic park. Utsikt over Mount Bay og the Lizard. Gitt til National Trust i 1961. Meget velholdt – "gartnerens paradis ".
2 t. satt av til besøket.

Trengwainton Ingvald i Magnolia foto Torstein Borg

Trelissic Garden, Truro, Cornwall. National Trust siden 1955. Fredfull vidstrakt hage, oppbygd over flere nivåer langs River Fal, ferje over. Skogsområder, fine stier, utsikt mot sjøen og Falmouth. Fasaner. Gigantiske rhodoer. Galleri/utsalg med lokalt håndarbeid.

Dag 5

Caerhays Castle. Adr. Gorran, St. Austell, Cornwall. Nasjonal magnoliasamling. Omvisning på borgen, med bl.a. et innholdsrikt viktoriansk bibliotek. Luftig park, koselig sandstrand ved sjøen. 3 t. avsatt til besøk.

Caerhayes slott foto Torstein Borg

Eden Project. Noen ”dissentere” hoppet av her, og ble plukket opp igjen før neste hagebesøk. Takk til ledelse og sjåfør. Eden er et prosjekt med globalt miljø som hovedtema.
En moderne Edens Have, 4 km. Nordøst for St. Austell. Innenfor verdens største innendørs skog, dvs. en serie kjempestore bobleformede drivhus, har man gjenskapt planetens forskjellige klimaer. Den tropiske kuppel er 110 m bred og 50 m høy. Hele komplekset er på størrelse med 30 fotballbaner. Over 100 000 planter. 3-4 timer bør avsettes.

Eden bie foto Audun Arne

The Lost Gardens of Heligan. Adr.: Pantewan, St Austell, Cornwall. www.heligan.com.
”The nation`s favourite garden” ifølge BBC – avstemning. Privat eie. Ca 140 mål. Det største hagerestaureringsprosjekt i Europa, og en hurtig stigende attraksjon. Påbegynt ca. 1780, ”glemt” og ikke vedlikeholdt mellom verdenskrigene. Full restaurering fra 1991 – viktoriansk stil. En praktfull hage, masse blomstrende rhodoer, bl.a. gigantiske himmelstrebere, f. eks. i jungelområdet. Fant både *sinogrande* og *macabeanum*, og mange ukjente. 2 t. avsatt

Heligan Jungel foto Terhi Pousi

Heligan Sikkim foto Torstein Borg

Dag 6.
Wisley Garden. Adr. :Woking, Guildford, Surrey. Nær Gatwick. www.rhs.org.uk/wisley.
Ca 1000 mål., som inneholder det meste en kan tenke seg, over 4500 planter uvanlig godt merket. Her gikk tiden fort. Godt restaurantområde. Fantastisk fjellhage. Spennende utstilling av planter for fjellhager og kar, småhagemodeller, nydelig rhodo- og azalea-område. 2 timer avsatt.

Rock Garden foto Terhi Pousi

Foto Terhi Pousi

Fra CW frø til blomstrende planter

Tekst og foto: Jens Chr. Birck.
Alle fotos er fra Kernehuset eller herfra Kinavej.

Rh. proteoides

Det er en lang proces fra man sår rhododendron til man ser en plante der er blomsterdygtig. Alt efter art og type kan det tage virkelig mange år, et af de værste kendte tilfælde var *Rh. pronum*. Det tog cirka 40 år før der skete noget, nogle påstår at det var en and der havde placeret sin rede midt oppe i planten der gjorde udslaget.
Efter at i mange år at have passet og observeret vildt indsamlede frø både på Kernehuset og her i egen have begynder resultaterne at vise sig.
Og mange observationer giver et billede af en forskellighed der ikke kan ses i plantesamlinger hvor kun et eksemplar af hver art er repræsenteret. Det er også meget tydeligt at indsamlings numre nok har en overvurderet betydning, de eneste relevante oplysninger er Finders navn og cirka findested. Det siger intet om plantens egenskaber. Men som regel virker det som en slags klonnavn. Her er vist et eksempel på hvor forskelligt "børnene" kan udvikle sig.

Tre *Rh. proteoides*, alle fra <u>*samme*</u> frøkapsel, hvor der er en væsentlig forskel i vækst- måde. De viste planter er ikke ekstremer der er udvalgt, men planter der på et tidligere stadie var næsten ens ved udplantningen. Ved en nærmere undersøgelse af blade er der ingen forskelle hverken i facon eller indumentet.

Rh. chryseum (*Rh. rupicola* var. *chryseum*)

<u>Rh. chryseum</u>
(*Rh. rupicola* var. *chryseum*)
Egen indsamling fra 1996 BH-023 Red Mountain Yunnan.
(N28.03.92 – E99.52.52)
Det var mit håb at jeg på dette gensyn med Yunnan ville være heldig at indsamle netop *Rh. chryseum*. Det viste sig langt senere at heldet var med denne gang.

Halvdelen af de indsamlede frø-numre af lapponicum-serien var netop den meget ønskede gule *Rh. chryseum.* Men det er meget svært at bestemme på stedet i oktober måned , om det er det rigtige man har fundet. Jeg afmærkede et område på ca. 1 m2 til nærmere undersøgelse, det viste sig meget hurtigt at der inden for dette lille område var tre forskellige arter fra lapponicum- serien, meget nemt at observere forskellighederne men ikke noget der kunne bruges til at bestemme hvilke arter.
Seks forskellige indsamlings- numre af *Rh.chryseum* fra flere lokaliteter er alle temmelig ens.

Rh. yakushimanum

(*Rh.degronianum* Ssp. *yakushimanum*)
Om denne art der jo allerede skrevet meget, så her kun, at det kan betale sig at prøve at finde andre kloner af samme art. Andre kloner der måske på et eller flere punkter er en lille smule bedre. Det er lykkedes med denne klon af "yak". Svend Hansen fik nogle få frø fra en Hollandsk Planteskole ejer der selv havde samlet dem på voksestedet.
Klonen er bedre i blomsterfarve end de kloner der er i handlen.
Den er navngivet af Kernehuset. Og kommer snart i Hachmann's sortiment under navnet '*Best Dane'* . Her tre kloner med *'Best Dane'* i front . Igen ser man tydeligt forskellen på kloner fra samme indsamling i naturen.

'Best Dane'

Rh. decorum aff.

Der er her sat et "aff" på som betyder "lignende". I naturen er både *Rh. decorum* og nærmeste slægtning *Rh. vernicosum* næsten umulige at skille ad med de nævnte forskelle der er angivet i diverse revisioner. Duft og kirtelhår på støvfang kan ikke bruges til identifikation, så på Kernehuset bruger vi det Ken Cox kalder "gestalt" . Hvilket vil sige at vi bruger voksemåden til at navngive de ovennævnte. *Rh. decorum* som en opret voksende og *Rh. vernicosum* som den lavere og bred- voksende.

Rh. decorum

Ikke helt tilfredsstillende men ingen svar at få når man prøver hos de professionelle. Der har på det seneste været en del diskussion om disse to arter men ingen løsninger, måske er det samme art, Arten/arternes udbredelses område er meget stor, så der er her virkelig mulighed for store variationer. Arten er beskrevet med grønne eller lyserøde prikker i blomsten. Denne af Kernehusets egen indsamling er den første med lyserødt i blomsten på Kernehuset.

Rh. heliolepis var. heliolepis

Egen indsamling BH-106 (1996) fra Yunnan , Lao Shun sanmo.
(N26.38.59 - E99.44.19)
En virkelig overraskelse da den begyndte at vise sine blomster for et par år siden.
En rigtig varm rosa med stor blodrød ganeplet samt mange blomster, det er noget der skal observeres på så man efterhånden kan udvælge den bedste til vore lokale forhold.
Da den blev fundet lignede det ikke noget særligt – en forpjusket løs busk der ikke reklamerede for sig selv- men den havde frø klar til plukke, så derfor er den her, heldigvis!
Et godt kendetegn for denne art er et særdeles kraftigt duftende løv.

Rh. heliolepis var. heliolepis

Protokoll fra årsmøte i Den norske Rhododendronforening,

avdeling Vest, (Rhodo Vest) (sammendrag)

Leder for Rhodo Vest, Torstein Borg, ønsket velkommen til årsmøtet som ble avholdt i lokaler på Bjørgvin videregående skole **tirsdag 6. mars 2007.**
Det var 31 stemmeberettigede medlemmer til stede. Ingen hadde merknader til innkallingen eller til saklisten.

Olaf Hammersland ble valgt til møteleder. Kirsten Marie Storheim valgt til referent. Anne Rieber og Pål A. Skagseth ble valgt til tellekorps og til å skrive under protokollen.

Årsmelding publisert i Lapprosen nr 1/2007 ble enstemmig godkjent.

Regnskap og budsjett. Regnskapet for 2006 med revisors godkjenning og forslaget til budsjett for 2007 ble gjennomgått av Terhi Pousi og enstemmig godkjent.

Innkomne forslag. Det var ingen innkomne forslag til møtet innen fristen 27.02.07.

Valg - leder, styremedlemmer og varamedlemmer:

Styret i 2006 (valgt i årsmøte 07.03.06):		**Styret i 2007 Valgkomitéens forslag:**	
Torstein Borg,	leder 1 år	Gjenvalg leder 1 år	
Harald Kårtveit,	styremedlem 2 år	Ikke på valg	(nestleder)
Kirsten M. Storheim,	styremedlem 2 år	Ikke på valg	(sekretær)
Terhi Pousi,	varamedlem 1 år	Styremedlem 2 år	(kasserer)
Jan Valle,	styremedlem 1 år	Varamedlem 1 år	
Thorolf Juvik,	varamedlem 1 år	Varamedlem 1 år	
Egil A. Sæle, ny,	varamedlem 1 år		

Valgkomitéens forslag ble vedtatt ved akklamasjon.
Etter dette er styret med varamedlemmer utvidet fra 6 til 7 personer.
(Opplysninger i parentes er verv tillagt under konstituerende møte 27.03.07.)

Revisor. Sølvi Søfteland enstemmig gjenvalgt for 1 år.
Valgkomité. Randi V. Fessl og Magne Sandvik ble enstemmig gjenvalgt.
Protokollen (originaldokument) er signert av Pål A. Skagseth og Anne Rieber 12.03.07.

Etter den formelle delen av møtet viste Ole Jonny Larsen bilder og holdt foredrag over temaet "Rhododendron ved Atlanterhavet". Dette var både interessant og lærerikt og handlet om erfaringer ved dyrking av planter på Nordvestlandet, nærmere bestemt Spjelkavik ved Ålesund.
De som gjentatte ganger har gitt planter til lotteri, auksjoner og til gaver i forskjellige sammenhenger fikk tildelt innrammet diplom/takkebrev. Thorolf og Hjørdis Juvik var mestre for diplomene og de utvalgte mottakere var denne gangen: Det norske arboret, Pål A. Skagseth, Jan Rune Hesjedal, Torstein Borg, Hans Kjell Johansen, Håkon Vangsnes og Jan Valle.
Ole Jonny Larsen fikk også et tilsvarende takkebrev etter foredraget sammen med 2 planter (*Rh. falconeri og Rh. macabeanum*) som er stiklingsformert og gitt av Torstein Borg.
Så var det tid for kaffe og kaker, hyggelig prat og utloddning av rhododendron.
Møtet ble avsluttet med en livlig auksjon av rhodo-godbiter som Ole Jonny hadde med seg.

8. mars 2007
Kirsten Marie Storheim, referent

Kurs i FOTOGRAFERING -digitalt

Kursledere: Anne Tafjord-Kirkebø og Kolbjørn Kirkebø, fra Brage Byrå AS
Tid: Lørdagene 27.10. og 03.11.2007 (varighet til sammen 13 timer)
Sted: Arboretet på Milde
Pris: ca 500,-

Mål: Grunnleggende om fotografering. Teknisk, teoretisk og praktisk innføring.
Med særskilt vekt på nærfotografering av planter (rhododendron).
Eget kamera medbringes.

Målgruppe: Nybegynnere

Arrangering av kurset er avhengig av at det er nok påmeldte.

Påmelding & mer informasjon:
Rhodo Vest v/ Terhi Pousi
tlf. 55 22 95 08
terhi.pousi@sah.uib.no

Protokoll fra årsmøte

i Den norske Rhododendronforening avd.Sør, 8.mars 2007

Leder Audun Arne ønsket velkommen til årsmøtet og foresto formalia:
Audun Arne ble valgt til møteleder. Gudrun Arne ble valgt til referent. Mona Klemmetsen og Nina Gjermundsen ble valgt til å underskrive protokollen.
1) Årsmelding. Styrets årsmelding stod i Lapprosen nr.1/07. **Vedtak:** Årsmelding enstemmig godkjent.
2) Regnskap. Kasserer Vidar Olsen gjennomgikk revidert regnskap for 2006. Noter til regnskapet redegjør for tilskudd kr.5000.- fra DnR til gjennomføring av årsmøtearrangement for DnR 2006. **Vedtak:** Regnskap med noter til regnskapet enstemmig godkjent.
3) Budsjett. Vedtak: Det fremlagte budsjett for 2007 ble enstemmig godkjent.
4) Innkomne forslag:
Styret fremmet følgende forslag vedrørende vedtekter for lokallagene:
1 Under §4 Årsmøte: Teksten "Godkjent årsmelding, revidert regnskap og …" endres til: "Årsmelding, revidert regnskap som følger kalenderåret.."
2 Under § 4 Dagsorden p.8: Teksten "… senest 4 uker…" endres til: "… senest 2 uker…" **Vedtak.** Forslagene til endring av vedtektene for lokallag enstemmig godkjent.
5 Valg. Valgkomiteens formann Nina Gjermundsen la frem valgkomiteens forslag:

Styremedlemmer:	
Audun Arne	Gjenvalg for 2 år, til årsmøte i 2009.
Gudrun Arne	Gjenvalg for 2 år, til årsmøte i 2009.
Bente Dollis	Gjenvalg for 2 år, til årsmøte i 2009.
Vidar Olsen og Lis Herlofsen	sitter til årsmøte i 2008.
Leder for 1 år: Audun Arne.	
Varamedlemmer:	
Kristin Mollestad.	Gjenvalg for 2 år, til årsmøte i 2009.
Frode Harnes	Sitter til årsmøte i 2008.
Valgkomite.	
Nina Gjermundsen (leder)	Sitter til årsmøte i 2008.
Mona Klemmetsen	Gjenvalg for 1 år, til årsmøte i 2008.
Britt Marit Knutsen	Gjenvalg for 1 år, til årsmøte i 2008.
Revisor: Knut Gjermundsen.	Gjenvalg for 1 år, til årsmøte i 2008.

Vedtak: Valgkomiteens forslag ble vedtatt med akklamasjon.
6) Fastsettelse av tidspunkt for neste årsmøte: Saken overføres til neste styremøte.

Etter den formelle delen av årsmøte hadde Mona Klemmetsen en vellykket kombinasjon av foredrag og konferanse om egnede følgeplanter i surjord, trær, busker, stauder og løker. Det var selvfølgelig også kaffe, rundstykker/kaker og utlodning.

Arendal 13. mars 2007
Gudrun Arne , referent

Referat fra årsmøte

i Den norske rhododendronforening, avd. Øst.

Tid: 17.mars-07. Sted: Gjennestad gartnerskole, Stokke.
Tilstede: 15 personer, hvorav 12 stemmeberettigede.

Sak 1: Valg av **møteleder.** Sigurd Bretteville-Jensen ble enstemmig valgt.
Sak 2: Valg av **referent**. Turid H. Bergerøy ble enstemmig valgt.
Sak 3: Valg av to medlemmer til å **underskrive protokollen.** Erik Gustavsson og Reidun B.Gregersen ble valgt.
Sak 4: Evet. **merknader til innkallingen.** Det ble ikke framført merknader. **Årsmeldingen** ble enstemmig gitt sin tilslutning.
Sak 5: **Regnskap for 2006.** Dette ble enstemmig godkjent. **Budsjett for 2007** ble enstemmig godkjent. Styret ble imidlertid anmodet om å finne fram til en noe større dekning av utgiftene til førjulsmøtet via deltakeravgiften.
Sak 6:**Innkomne forslag.** Det var foreslått fra styrets side å utvide antall styremedlemmer fra 3 til 3-5medlemmer og med mulighet til 2-3 varamedlemmer.Man ønsket i denne omgang å utvide antall styremedlemmer til 4.
Sak 7: **Endring av § 3 i vedtektene** til Den norske rhododendronforening, avd. Øst. Følgende ordlyd fikk sin enstemmige tilslutning*:" Foreningen ledes av et styre på minst 3, høyst 5 medlemmer og 2-3 varamedlemmer som velges på årsmøtet. Leder velges ved særskilt valg for ett år ad gangen. Styrets øvrige medlemmer velges for 2 år ad gangen. Varamedlemmene velges for ett år ad gangen. Styret velger selv nestleder, sekretær og kasserer. Vedtak treffes ved alminnelig flertall. Ved stemmelikhet har lederen dobbeltstemme. Styret skal ved årets avslutning legge fram årsberetning og revidert regnskap. Det skrives referat fra styremøtene."*

Sak 8: **Valg:** Dette resulterte enstemmig i som følger:

Leder:	Arnfinn Nypan.	Valgt for 1 år. (gjenvalg).
Medlemmer:	Turid H. Bergerøy.	Valgt for 2 år. (gjenvalg).
	Bård Ranheim.	Ikke på valg.
	Øyvind Syversen Aasheim.	Valgt for 2 år. (ny).
Varamedlemmer:	Roger Karlsen.	Valgt for 1 år. (gjenvalg).
	Erik Gustavsson.	Valgt for 1 år. (gjenvalg).

Sak 9: **Valg av revisor**: Berit Ramleth ble gjenvalgt for 1 år.

Ref.: …….
Turid H. Bergerøy. Rygge 18.03.07.

……
Erik Gustavsson. Sted/dato: Reidun B. Gregersen. Sted/dato;

Godbiter fra programmene for høsten

Øst

Medlemstreff på Kongsberg Hagesenter lørdag 25. August, 12.00 - 15.00
Fagprogram ved Bård Ranheim , Remi Nilsen og Hans-Christian Strøm.
Omvisning i hagesentret med særlig vekt på Rhododendron som går godt i dette området.
Minikurs i formering av Rhododendron.
Det blir anledning til å kjøpe rhododendron og andre planter.
Ta med egen nistekurv. Det serveres kaffe.
Kontaktperson: Bård Ranheim, baardranheimok@yahoo.no , tlf 934 21 168

Førjulsmøte lørdag 3.november 15.00 - 18.00
Møtet holdes i **Zoologisk Museum** som ligger i Botanisk Hage, Tøyen.
Detaljer: Se Lapprosen no 2-2007 og Rhododendronforeningens hjemmesider.
Fagprogram : Torstein Borg holder foredrag og forteller fra sin tur til Buthan i 2006.
Han forteller også litt om sine egne rhododendronplantinger. I tillegg vil en av våre medlemmer fortelle om plantinger og erfaringer fra egen hage.
Ansatte i Botanisk Hage vil bli spesiellt invitert.
Etter foredragene blir det sosialt samvær med enkel og rimelig bevertning.
Kontaktpersoner: Arnfinn Nypan / Turid Bergerøy

Sør

Besøk hos Vidar Olsen i Fyresdal. Feil i årsprogrammet for 2007. Ta direkte kontakt med Vidar når det passer. Han er stort sett på bruket i helgene. Verdt et besøk! Tlf. 91861034.

25.08 Hagevandring hos Bente Dollis og Kirsti Haatveit Vi starter hos Bente i Kristiansand kl. 11.00, og fortsetter til Kirsti i Søgne ca. kl. 13.00.
Frammøte: Randesund planteskole kl. 10.45.
27.09 Medlemstreff. Stinta skole i Arendal kl.19.00. Stiklingsbytte, stikking, repetisjon og opplæring. Poding på rotede og nye Cunninghams White.
Alf Lindland vil bidra med podeteknikk.
20.10 Høstmøte. Stinta skole i Arendal, kl. 11.00 – ca. 14.00
Torstein Borg viser lysbilder og forteller fra tur til Bhutan.
Frø: Vi tar en rask praktisk/teoretisk runde på frø. Vi har alt nødvendig utstyr.

Vest

26. august: Høsttur til Fana. Vi besøker først hagen til Britt og Olaf Hammersland på Hammersland. Deretter drar vi til Karen og Jostein Liland på Hordnes. Vi møtes på **parkeringsplassen ved Prix på Søreide kl 11:00**.
Ta med mat og drikke. Plantebytte.

11. september: Medlemsmøte og foredrag:
Rhododendrons in China v/Guan Kaiyun, UiB, Realfagbygget, kl 19.00.

12. september: Medlemsmøte og foredrag:
Alpine Plants of Yunnan v/Guan Kaiyun, UiB, Realfagbygget, kl 19.00.

27.10 og 3.11: Kurs i fotografering digitalt.

13. november: Medlemsmøte med bilder og foredrag fra DnR jubileumstur til Sør-England. Plantelotteri og auksjon. Naturhistorisk Museum, Museplass 3 kl. 18.30

Rhododendrons in China and Alpine Plants of Yunnan

Den norske Rhododendronforening har invitert Guan Kaiyun og hans frue til Bergen for å holde to foredrag om planter i Kina. Guan er professor i botanikk ved Universitetet Kunming i Yunnan provinsen i Kina. Han har stor kunnskap om rhododendron og har vært medforfatter i flere bøker om dette emnet.
Foreningen samarbeider med Venneforeningen for Arboretet og Botanisk hage, Milde og Botanisk forening, Vestlandsavdelingen ved gjennomføring av besøket.
Foredragene vil bli holdt i Universitets auditorium, Realfagbygget, **i Bergen den 11. og 12. september, kl.1900 begge kvelder.**
Den Danske Rhododendronforening har benyttet Guan som kontaktperson på sine mange turer til Yunnan, og da de inviterte han til Danmark, ønsket Guan også å besøke å Norge. Slik kom da dette tilbud til oss, og vi gleder oss til 2 interessante kvelder med temaene ”Alpine Plants of Yunnan” og ” Rhododendrons in China”

Rhododendron og noe mer

Turid H. Bergerøy

Som rhododendronelsker har man lett for å henge seg opp i å tilrettelegge jord- og andre vekstforhold bare for denne planten . Den er i seg selv et fint landskapselement med vintergrønt bladverk som gir helårseffekt, selv utenom blomstringstiden.

Men hvorfor ikke utnytte de fine surjordsbedene til noe mer? Hvorfor ikke tenke underplantninger, framkantplantninger eller "overstandere"? Her er det fint å boltre seg i for eksempel bladrike stauder som liker sur jord, eller grupper av blomsterløk. Markdekkere kan være fine, for ikke å snakke om en kombinasjon med lave nålebusker.

Rhododendron er hovedsakelig tidligblomstrende, og man bør således kunne spekulere i grupper av vårløk som er enda tidligere i blomst, eller stauder som overtar i blomsterprakt når rhododendronblomstringen er slutt. Nålebusker gir helårseffekt slik som rhododendronplantene, men her kan man velge sorter med blågrå eller gulaktige nåler som en kontrast til den mer tradisjonelle grønnfargen på rhododendronbladverket.

Et plantefelt med nokså storvokste rhododendron kan mykes betraktelig opp. Det finnes mye god litteratur når det gjelder surbundsplanter generelt, og i bøker om rhododendron vil man ofte finne opplysninger om egnede kombinasjonsplanter. Her kan man lese seg fram til hvilke som trives i dyp skygge, eller noe mindre skygge, eller som tåler full sol. Jeg vil tilrå at man planter de supplerende plantene inn som grupper, og ikke som "soldater på stive geledd."

Når det gjelder valg av blomsterløk er jeg selv svak for narsisser av forskjellige sorter, nettopp fordi jeg forbinder denne kombinasjonen med viltvoksende rhododendron i Skottland hvor det ofte også finnes tilsvarende påskeliljer.

Mitt budskap er således: Ta en titt på rhododendronhagen din. Tenk over mulighetene til å kombinere med andre planter som skal ha de samme vokseforhold. Tenk ellers på formen på plantefeltene og tilstreb en hage som gir deg mest mulig glede til alle årstider! Lykke til!

Uskyldsblått foto: Siri Bergerøy.

Besøkshager

Vi vil foreslå å ta listen med når dere tar sommerturen i år! Dere kan ev. få den tilsendt på e-post eller post om dere ikke vil ta med dere bladet. For alle vet at det vi er glade i, det liker vi også å vise frem! Og felles interesser gir grunnlag for god prat- så ikke nøl med å ta kontakt med hageeierne under, det setter de pris på! Jo flere som stikker innom og rusler rundt, jo hyggeligere, for å sitere en av dem. Og så håper vi jo at dere som ikke står på listen, men som kan tenke dere å få besøk, gir oss et ord. Vi vil også henstille til dere som står, å skrive litt utfyllende om hagen deres.

Det er naturligvis en forutsetning hvis det også framover skal lykkes å få private hageeiere til å åpne hagene sine at det blir vist hensyn under besøket, og at man holder seg til de oppgitte tidspunkt og avtaler som gjelder for den enkelte.
NB! Kontakt alltid hageeieren på forhånd om det passer med besøk.

Ingvald Austrheim, Kyrkjebø, Sogn. Tlf. 57 71 11 71
Stor samling rhododendron i skog (4 - 5 mål) og mark. Flott hage på ca 1 mål i tilknytning til huset med vårstauder, trær og busker. Stor samling rhodoer, arter og hybrider (Se Lapprosen 3/05).

Annfrid og Sigvald Vårdal, Holmedal, 6982 Holmedal. Tlf 57 73 42 61
2 da med lang strandlinje, påbegynt i 1964. Ca 125 ulike rhododendron og bartrær, heber, lyng, stauder med mer (se Lapprosen 2/05).

Britt Godske Bjørklund, Birkelundsbakken 56, 5231 Paradis. Tlf. 55 91 17 13.
1,3 mål økologisk drevet hage med ca 1500 ulike sorter av stauder, løk, busker og trær, lyng, rhododendron, grønnsaker og bær. Det er brukt mye stein i hagen, med vekt på estetikk og miljø.

Britt og Olaf Hammersland, Hammerslandgrenda 62, 5251 Søreidgrend. Tlf. 55 12 0681.
Hagen er ca 2mål og utviklet og endret gjennom 25 år. Den inneholder et variert utvalg av til dels sjeldne busker, trær og stauder, med mange sorter rhododendron.

Brit og Pål A. Skagseth, Snekkevikv. 82, 5046 Rådal. Tlf. 55 22 64 35.
Besøk fortrinnsvis i mai-juni, men gjerne hele året, etter telefonisk avtale. 10 mål stor eiendom ved Grimseidpollen, flere hundre Rhododendronplanter, vesentlig villarter utplantet i blåbærlyng mellom furutrær.

Thorbjørn Lem Gjesteland, Vollane 10, 5105 Eidsvåg. Tlf. 55 95 05 75. Etabl. i 1974, ca. 2 mål naturtomt med 2 – 3 små dammer. Rundt 200 rhododendronarter og 130 hybrider. Interessante trær og løker

Dagfinn Aarskog, Merkurveien 28, 5098 Bergen. Tlf. 55 28 90 43. Ca. 4 km syd - øst fra Bergen sentrum, 2 da stor eiendom, rikt beplantet med rhododendron og kultivarer

Randi og Harald Kårtveit, Kårtveit, 5363 Ågotnes. Tlf. 56 33 47 88.
Lite gårdsbruk med ca 5 mål hageanlegg på kultivert naturtomt. Påbegynt 1977. Nye anlegg 1997. Flere "rom" i hagen, høydenivåer, trapper, sitteplasser, 3 natur-

lige dammer m.m.. Planter, mye rhododendron ca 500 stk., forskjellige typer bar- og lauvtre, vintergrønt, busker, stauder, lyng, fuksia m.m., drivhus og økologisk grønnsaksdyrking. Utkanten av gårdens innmark er plantet til med rhododendron og trær av forskjellige salg. Vi har også juletreproduksjon. Enkel servering kan ordnes etter avtale. God parkering. Du er hjertelig velkommen.

Inger og Lars Sebjørnsen, Ø. Kleppevei 150, 5300 Kleppestø. Tlf. 56 14 10 02.
Hagen er på 2,5 mål naturtomt, med allsidig beplanting. Bl.a damanlegg, fjellhageplater og rhododendron.

Anna Karin og Gunnar Breivik, Davanger, 5310 Hauglandshella. Tlf. 56 14 53 38
Hagen ble påbegynt våren 1975, og er ca. 2 mål. Opprinnelsen var furuskog og myr. Her er også fjellknauser opp i dagen. Med surt jordsmonn som utgangspunkt, ble rhododendron et naturlig valg. I dag har vi ca. 200 arter og sorter. Blomstring fra februar - mars til ut i juni – juli, med topp i mai –juni. Vi har også en del asiatiske lønnearter og sorter, en hostasamling som stadig utvides, og ellers busker, trær, stauder og løkvekster. Deler av samlingen er sjeldne og lite kjente vekster.

Linveig og Sigurd Vikane, 5136 Austerheim. Tlf. 56 16 90 26.
Vår, sommer og høst. 2,6 mål hage som er ca. 50 år gammel Hagestue i Leca med peis og torvtak, naturstein i bord og sittegruppe. Alle er velkomne.

Tjorehagen på Radøy, 5938 Sæbøvågen, tlf. 56 37 11 45 (56 37 10 40). Ca. 1 times bilkjøring nord for Bergen. Ca. 25 da stor naturhage med stort utvalg av rhododendronarter og kultivarer og andre busker og trær. I hagen finnes en rekke storbladede rhododendron (*rex, fictolacteum, macabeanum, aurikulatum, barbatum, fulgens* og mange flere) i god trivsel.

Hjørdis og Thorolf Juvik, Midtskogv.30a, 5200 Os. Tlf. 56 30 07 03.
Vi har en liten hage 650m^2 i nærheten av Os sentrum med ca.150 forskjellige Rhododendron mest små, lave sorter, en blanding av arter og hybrider. Stein er brukt for å utnytte plantenes og tomtens egenart og to fiskedammer med en liten bekk i mellom.

Elna og Jan Rune Hesjedal, Lepsøyneset 106, 5216 Lepsøy.
Hage på 1,5 mål med vekt på rhododendron, mest arter. Noe Camellia og diverse andre planter. Mest blomstring i april og mai.

Kjellaug G. Sæbø, Tverrgardsveien 11, 5416 Stord. Tlf. 53 41 01 50
Særprega hage der det er lagt vekt på miljø, form, farge og kunstneriske opplevingar. Ca. 200 rhododendron, klematis, bregner, juleroser – stor løkbløming på våren, naturstein m.m..

Torstein Borg, Tveit, 5694 Onarheim. Tlf. 53 43 50 77, mob 911 83 834
Rhododendronsamling i gårdstun. 250 – 300 ulike arter og hybrider. De eldste plantene er 25 år gamle.

Ida og Jørunn Flesland, 5590 Etne. Tlf. 53 75 62 78.
1 mål hage anlagt fra 1978. Asalia, rhododendron, stauder, fuksia m.m. Besøk etter avtale, fortrinnsvis vår/forsommer.

Oddbjørn Fosse, Malmv.15, Lye, 4340 Bryne. Tlf. 51 48 82 68.
Hobby gartner med Rhododendron som spesialitet. Et mål hage, ca.3000 planter, mest azalea og frøplanter. Fint å kombinere med et besøk på Rogaland Arboret.

Kjell Kristoffersen, Lutsiveien 240, 4309 Sandnes. Tlf. 51 62 07 52.
Ca. 5 km fra Sandnes ligger den 1400 m2 store hagen med ca 300 rhododendron fordelt på 160 forskjellige sorter. Også et stort utvalg av vintergrønne trær.

Inga Olsen, Roligheden 5, Klodeborg, 4825 Arendal. Tlf. 37 09 42 45, mob. 99 23 44 26
Variert hage med ca 1500 m2 med stenbed, stauder og ca 200 ulike rhododendronarter og hybrider. Mange forskjellige primula og surjordsplanter. Åpent fra 13/05-06

Mona Klemmetsen, Nævisdal, 4821 Rykene. Tlf. 37 09 39 60 el. mob. 481 451 61
Stor naturtomt med mye fjell, naturlige bekker og dam. Hagen er bygd opp med naturens egne materialer. Her dyrkes og prøves mange sjeldne vekster, da jeg liker å teste herdighetsgrenser. Det gjelder bl.a. trær, busker, stauder, løk og surjordsvekster. Rhodosamlingen består av mange hundre arter og hybrider. Hagen er på sitt vakreste i mai – juni, men ellers besøk hele året etter avtale.

Roger H. Karlsen, Ekelundv. 3, 1545 Hvitsten. Tlf. 64 95 53 31
4 dekar tomt med rhododendronarter og –hybrider plantet blant furu og eketrær. Også andre prydtrær. Blomstring begynner i april.

Dagny og Leif Lunde, Vestfaret 2, 1719 Greåker. Tlf 69 14 34 98
Villahage med rhododendron og mange andre planteslag.

Tordis og Sigurd Bretteville-Jensen, Vestfaret 11, 1719 Greåker. Tlf 69 12 93 37
Villahage med rhododendron plantet inn mellom lyng og furu (se Lapprosen 3/05).

Husk å spørre før du drar!

Hageidyll foto fra Turid H. Bergerøy

Scandinavia 2003 del 2

John K Weagle

Tekst John K Weagle.
Oversatt av Sigurd Bretteville-Jensen
Foto av John K Weagle. J C Birck och Börje Malmgren

Sverige

En svipptur med toget fra København, og så var vi i Malmö, Sverige. På stasjonen ble vi møtt av Börje Malmgren, drivkraften i Sydsvenska Chapter, og Anders Falkstig, og så kjørte vi til Börjes hjem. På hver side av oppkjørselen vokste lepidote arter, så vi hadde følelsen av å kjøre gjennom Glendoick-katalogen. Anders og jeg var straks på bølgelengde. Han hadde en fabelaktig kunnskap om rhododendronarter, innsamlingsnummer, innsamlingssteder og stedenes høyde over havet. Så heldig at han hadde kommet ned fra Hässleholm for å være sammen med oss!

Börje sto rolig og betraktet oss. Han forsøkte kanskje å måle graden av vår kollektive galskap. Hovedhagen var på baksiden, og en *Davidia involucrata* ønsket oss velkommen til en ekte planteelskers hage. Utformingen var imponerende, en snedig kombinasjon av torvblokkmurer rundt bedene og kortklipt plen som virkningsfull kontrast til torvhagen. Det minnet svært om Skottland og særlig om den botaniske hagen i Edinburgh, med torvmurer, store, buete bed, alt i sin skjønneste orden og med planter som stortrivdes.

Har Börje kjøpt inn hver eneste plante som Cox har å tilby? Hagen var et overflødighetshorn: *rupicola* JN588, som regnes som den beste og mørkeste sorten, *recurvoides* Keillor med tykkere indument, *recurvoides* Chas. Richmond Brown med bredere blad, den fabelaktige *tsariense* 'Yum Yum', *tsariense* Timoense Group og Polunini Group, som med et flyktig blikk kunne forveksles med en eller annen *lanatum*, *tsariense x proteoides, balangense* EN#3520 eller 3530, *hodgsonii* aff.CHM3093A, *galactinum* CCH4023 med større blad og rosa blomster, *leucaspis, ochraceum* CH7952, *longesquamatum* 'Glendoick', *wasonii* aff.McL.AD106, *roxieanum, cucullatum* CNW1243, *faberi* KR193, *ungernii* ACH119, *prattii* Corsock form, *nigroglandulosum* H.Smit 13979 ex Göteborg *cephalanthum* Platyphyllum muligens JN304, *sargentianum* W1208 og Bergs *mallotum x proteoides.* En *aureum x* (er du sikker på at det står riktig på etiketten?) javisst, det er *rex*. Var dette virkelig det kalde Sverige?

Vi forlot hovedhagen og bega oss til forhagen. Der var det plantet sjeldne hybrider – jeg var i den syvende himmel og kunne vært der i timevis for å studere plantene. Det var en tilfredsstillelse at jeg endelig fikk se Bircks hybrid 'Great Dane' *(yak x rex)* og hans nyeste 'Spider Dane' *(yak x longesquamatum)*, hvit med et fantastisk rødt øye. Jeg kjenner bare en annen *longesquamatum*-hybrid, nemlig Steeles *(*Catalgla *x macrophyllum) x longesquamatum*, men den kan ikke måle seg med Bircks Spider. Av de øvrige hybridene merket jeg meg *yak x fulgens,* med småkrøllet bladverk som framhevet de røde nyskuddene, og med nydelig indument, *bureavii x tsariense, clementinae x bureavii, bureavii x elegantulum, bureavii x pseudochrysanthum* og Bircks *fulvum x elegantulum*. Hele hagen var et syn bare for bladverket.

'Spider Dane'

Sofiero i Helsingborg var neste stopp. Det var kongens hage, anlagt i 1910. Denne hagen har Börje nylig beskrevet i en artikkel. De veldig store klyngene av gammel rhododendron minnet meg om noen som ble plantet i Halifax i 1893, men det var ikke lett å fastslå identiteten til disse. Det var nok ikke helt de samme som våre. Vi vandret nedover skogstien i Rhododendrondalen mellom gamle arter. Noen av dem ville jeg aldri trodd skulle kunne vokse i Sverige. Denne delen av parken ville hatt godt av en fornyelse – enten ved å simpelthen fjerne en del av de minst interessante buskene, eller ved hard, men fornuftig beskjæring. I Nova Scotia er dette noe som byr mange imot, både parkansvarlige og byråkrater, og til og med noen rhododendronelskere. Er det kanskje et like stort problem i Sverige som i Canada? Ikke desto mindre var stedet en magisk opplevelse.

Norge

Fra København fløy Jens og jeg til Bergen. Da vi nærmet oss kysten, så vi klippefylte øyer som lignet veldig på kysten av Nova Scotia. Vi skulle bo på Fana folkehøgskule i Milde-arboretet noen få kilometer fra Bergen. Selve Bergen minner mye

om St. John's på Newfoundland, men fjellene omkring er steilere og dekket av ganske store trær. Vi ble fortalt at det er resultatet av møysommelig skogplanting i forholdsvis nyere tid. Arboretet var en enorm, åpen skog, og variasjonsbredden av materialet var overveldende. Det store arealet tatt i betraktning virket artssamlingen temmelig trangbodd. Likevel må det sies at plantene vokste fortreffelig. I Nova Scotia kan vi ikke få så robust vekst i skogsterreng, enda vi ligger på samme breddegrad som Milano. Mon tro om rhododendron i et mildt klima har lettere for å bryte fra bark og vekstpunkter på grunn av svakere lys, men lengre soldager om sommeren?

Ute i skogen var en arbeider i gang med å sjekke planteetikettene før møtet. Det var morsomt å se barken på gamle planter av *nipponicum* og *quinquefolium,* nyskudd på store planter av *pachytrichum* og *barbatum*, de piggete nyskuddene på *longesquamatum*, *galactinum* i blomst (pollen innsamlet!), en fremragende samling av *bureavii* og en meget god form av *ambiguum* i blomst. Høydepunktet var utvilsomt den største og fineste *aureum* som jeg noensinne har sett, 3 meter i diameter og 25 cm høy. Utseende og bladverk var feilfritt, og det var uventet å finne på en *aureum* som vokste i skogterreng. På våre kanter anbefaler vi alltid full sol for *aureum*. Lepidotene – både hybrider og arter – var plassert i solen, men så ikke ut til å trives i det hele tatt. De var satt nederst i en helling som var dårlig drenert, og jorda var kompakt og sumpete. Noe som Kenneth Cox ikke unnlot å informere alle som jobbet der om. De var åpne for hans anbefalinger, og jeg er sikker på at plantene ganske snart ble flyttet.

Rh. barbatum

En nyanlagt avdeling i full sol inneholdt hybrider fra mange ulike kilder. Jeg noterte med stor tilfredshet noen kanadiske Brueckner-hybrider som jeg hadde sendt til Glendoick for minst 20 år siden – 'Isola Bella' og 'Charme La'.. Den tyske 'Vater Böhlje' fikk jeg endelig se. Den har de samme foreldrene som Nova Scotia-hybriden 'Minas Grand Pré' – *catawbiense v. compactum x williamsianum* fra Kentville Research Station. Blomstene på denne ser ut til å være nærmere *williamsianum*. I den nyanlagte skandinaviske avdelingen sto en 'Great Dane' og en 'Yellow Dane'.

Nettene var usedvanlig varme, og det var ikke lett å slite seg løs fra de sene nattlige aktivitetene, hvor ølet og musikken strømmet om kapp, begge deler animert av høylydte finner og færøyinger, og isteden vandre ut og beundre den nyanlagte og nydelige klippehagen og *Nothofagus*-samlingen.

Rh. bureavii

På vei til banketten dro vi innom Muséhagen, nylig restaurert delvis takket være Per Magnus Jørgensen. Jens Birck påpekte at *bureavii*-plantene som var brukt som ankerpunkter i den formelle hagen var noen av de beste han noen gang hadde sett. (Når så man *bureavii* brukt som man ellers bruker klippede buksbom eller barlind?) En *calophytum* i nærheten hadde en stamme som var minst 30 cm i diameter. En massiv *x Loderi*-type flankerte den ene siden av en formell marmortrapp opp til det viktorianske veksthuset ovenfor parterret. På den andre siden sto *decorum* og *insigne*, og den varme natteluften var fylt av blomsterduft.

Vi tok Fløybanen opp til toppen av et av fjellene som omgir Bergen, og der ble banketten holdt. Så synd at ikke symposiet ble arrangert sammen med ARS (American Rhododendron Society). De gikk sannelig glipp av noe!

Fra Bergen gikk turen med fly til Tromsø botaniske hage. Trass i at byen ligger omtrent 1200 km nord for polarsirkelen, er klimaet mildt. De problemene de har med dyrking av rhododendron ligner veldig på dem man har i St. John's på Newfoundland. Somrene er ekstremt kjølige, vinteren kommer allerede i oktober og snøen ligger til sent i mai. Jeg ble advart om at i begynnelsen av juni ville det ikke være noe som blomstret, og at det ville ligge snø både her og der. Men jeg var også blitt advart om at i Bergen måtte man alltid gå med paraply, så jeg var forholdsvis optimistisk. Og ganske riktig, Tromsø hadde den tidligste våren på mange år.

'Frosthexe'

Sammen med Finn Haugli, sjef for den botaniske hagen, gikk jeg av gårde til hagen – hvilket syn! Min noe mangelfulle religionsundervisning hadde glemt å fortelle meg at det fins mer enn ett Nirvana. Her var *Meconopsis quintuplinerva, M. grandis, M. lancifolia, M. punicea, M. betonicifolia, Primula*-arter, de udyrkbare *Rheum* spp., gentianer, cassioper og phyllodocer overalt og i vill løssluppenhet. Dette måtte da være det ideelle klima for rhododendron. Ja, kanskje for noen. Mange av de plantene jeg så, var ikke særlig lykkelige i det hele tatt, med begynnende råte etter vinterens lange begravelse. Utfordringen må være å finne hvilke sorter som vil kunne tåle 8 måneders dekking og vekten av tung, våt snø. Heldigvis har Glendoick et stort utvalg av arter som kan prøves. Hobbies repens-hybrider, Reichs 'Frosthexe' (en *lapponicum*-hybrid), noen Brueckner-hybrider og 'Myrtifolium' så lovende ut. De som så best ut, var de som er vanskeligst å få til, *rufum, pronum* og *beesianum*. Så nå vet du altså hvordan du skal behandle din *beesianum*! Finns egen private hage og hans venn Dagfinn Brøndum Nilsens representerte absolutte toppunkter av faglig dyktighet, nydelig utformet og fulle av de deiligste planter. Vi sendte dem noen av våre "atlantiske" rhododendron, og skal forhåpentligvis snart få sendt enda flere til utprøving.

Konklusjon

Problemet med jord med for høy Ph er løst ved å plante i ren torv eller torvblokker. Jeg tror ikke dette vil fungere i vårt våte klima, særlig fordi vår lokale torv inneholder *Phytophthora* og *Pythium*. Det kunne likevel være verdt å prøve hvis man først kunne dampsterilisere den. Klimaet var betydelig mildere enn jeg hadde kunnet forestille meg – *kesangiae* i København og en Grandia-avdeling i Mildearboretet. Ingen steder i Skandinavia – selv ikke i Tromsø med sine spesielle problemer – så jeg tegn til den hvileløse, bitende kalde stikkende vind og de klimatiske ytterpunkter som vi opplever i det østlige Nord-Amerika. Selv om laveste minimumstemperatur i København er den samme som i Halifax, er det stor forskjell på -23º en enkelt dag mot to måneder eller mer med sammenhengende frost. Det later til at hagene kan variere en god del i størrelse, på samme måte som her, men i Skandinavia kan de dette med å utforme små hager på en estetisk og praktisk måte slik at de får mest mulig ut av arealet. I det østlige Nord-Amerika er vi håpløse når det gjelder å utforme små hager for rhododendron, og vi får panikk når det gjelder større arealer.

De rikholdige samlingene av arter i hagene var langt hinsides hva jeg har sett i Canada, og en visitt til disse hagene bør nærmest være en nødvendighet for den rhodofile. Mange av disse artene burde kunne dyrkes på kysten av Nova Scotia. Dyktigheten til de jeg møtte var bemerkelsesverdig. Jeg har aldri sett så perfekte rhododendron noe sted. Det utsagnet er jeg villig til å stå for. Etiketteringen var pinlig nøyaktig. Menneskene var så vennlige, rett fram og sjenerøse som det i det hele tatt går an, og med nordisk besluttsomhet. Opplevelsen inspirerte meg til å dra hjem igjen med et fornyet forsett om å prøve flere arter, og konsentrere meg om skjønnhet 12 måneder i året. Det skal ikke bli lenge til jeg tar turen om igjen.

Post Script

Jens Birck kom til Nova Scotia i oktober 2003. Jens later til å tenke som meg. I Nova Scotia burde vi kunne gjøre mer ut av lepidotene, særlig Lapponica, og Taliensias muligheter burde være lovende, gitt at de plasseres fritt og i full sol. At det skal være nødvendig med full sol i Halifax på 44°38' nordlig bredde virker litt forvirrende når man tenker på at i Bergen vokser de vakreste rhododendron med svakt sollys på 60°18' N. Bergen har ofte skyer og regn, Halifax har 100 tåkedager i året. Men det er jo mulig at de lange sommerdagene i Bergen har en mer kompenserende effekt enn man har regnet med. Orkanen Juan (det er det samme som Jens på dansk!) kom som bestilt, ni timer før Jens arriverte. Vindstyrken ble målt til 202 km i timen, men likevel ble ikke en eneste rhododendron skadet. Jens trodde ikke sine egne øyne. Stormen Juan feide overende masser av trær, til stor glede for alle rhododendronplantene, som nå får mye mer av sollyset. Akkurat det som Jens betonte i sitt foredrag i vårt Atlantic Chapter.

På tur til Askøy med Rhodo Vest

Torstein Borg

Det kan finnes mange grunner til å reise til Askøy. Hagevandring kan være en. I hvert fall når det står i aktivitetskalenderen til Rhodo Vest, for da har noen med lokal kunnskap sagt at på Askøy er severdige hager.
Som vanlig var det de som hadde lengst vei som var først på plass utenfor Folkets hus på Kleppestø. De kom fra Gulen i nord til Stord i sør. Forventningen var stor. Vi reiste hjemmefra i regn og kulde og det så ikke ut som været skulle stå oss bi denne dagen.
Vi kjørte i samlet kortesje til Øvre Kleppe for besøke Inger og Lars Sebjørnsen sin hage. Den ligger høyt og luftig men med mange skjerma plasser innimellom. Et vell av rhododendron- kultivarer, stauder og lyng så ut til å klare seg godt her oppe, takket være kunnskap og omsorg for plantene. Det var lett å komme til i denne hagen. Så uendelig mye å se og stadig nye overraskelser! Inger og Lars fortalte at de brukte det meste av tiden på hagen og slik framstod den og. I løpet av vandringen tittet sola fram og alt ble så mye hyggeligere.
Programmet var tett, så vi måtte altfor tidlig reise til neste hage: Anna-Karin og Gunnar Breiviks på Davanger. Denne har et annet preg, og er en eldre hage. Vi er kommet nærmere sjøen og inne i lun kløft ligger huset med omkringliggende hage. Den er godt skjermet med blanding av trær og busker. Sentralt står en stor *Nothofagus antarctica* og flere kjente *Rh*. arter, blant annet den største *Rh. rubiginosum* jeg har sett i kultur, 5m høy. Etter å ha pløyd denne hagen òg var det tid for en matøkt med medbrakt mat men det var òg satt fram kaker som vi fikk forsyne oss av.
Som takk til vertskapet i begge hagene fikk de overrakt hver sin *Rh. quinquefolium* og at dette gjorde lykke var tydelig, fordi denne asaleaen er ikke normal handelsvare. Plantene var alt opp av Jan Valle.
Vi rundet av det hele med en tur til Abbedissen. Her ligger Eides planteskole. Det så ut som folk handlet så lenge pengene rakk og mange godbiter skiftet eier denne dagen.
Til slutt vil vi takke for at vi ble tatt så vel i mot denne søndagen 20. april.

Styrenes sammensetning

Leder
Jan Rune Hesjedal, Lepsøyneset 106, 5216 Lepsøy tlf. 56 30 61 19
jan.rune.hesjedal@online.no

Nestleder:
Olaf Hammersland, Hammerslandgrenda 62, 5252 Søreidgrend tlf. 55 12 06 81
olafham@combitel.no
Sekretær:
Terhi Pousi, Mildev. 116, 5259 Hjellestad terhi.pousi@sah.uib.no tlf. 55 22 95 08
Kasserer:
Bjørg S. Rasmussen, Storhilderen 42, Postboks 35, 5341 Straume tlf. 56 33 09 65
bjorgvar@online.no
Styremedlemmer:
Harald Kårtveit, Kårtveit, 5363 Ågotnes harald.kartveit@politiet.no tlf. 56 33 47 88
Varamedlemmer:
Audun Arne, Eikevn.3, 4824 Bjorbekk, auduarne@frisurf.no tlf. 37 09 49 40
Arnfinn Nypan, Traraveien 54, 1609 Fredrikstad nypan@online.no tlf. 69 31 34 43
Torstein Borg, Tveit, 5694 Onarheim torstein@rhodomania.no tlf. 53 43 50 77

Medlemsregister:
Bjørg S. Rasmussen, Storhilderen 42, Postboks 35, 5341 Straume tlf. 56 33 09 65
bjorgvar@online.no
Frøforvaltere:
Torstein Borg, Tveit, 5694 Onarheim torstein@rhodomania.no tlf. 53 43 50 77
Jan Valle, Espeland, 5912 Seim jankvalle@yahoo.no tlf. 56 35 17 82

Leder Rhododendron Øst:
Arnfinn Nypan, Traraveien 54, 1609 Fredrikstad nypan@online.no tlf. 69 31 34 43
Leder Rhododendron Sør:
Audun Arne, Eikevn.3, 4824 Bjorbekk auduarne@frisurf.no tlf. 37 09 49 40
Leder Rhododendron Vest:
Torstein Borg, Tveit, 5694 Onarheim torstein@rhodomania.no tlf. 53 43 50 77

Internettredaktør
Vidar Winsnes, e-post : viwins@online.no
Vår internettadresse er: www.rhododendron.no

Utgiver av Lapprosen: Den norske Rhododendronforening, postboks 1325, 5811 Bergen.
Gerd Jørgensen gerd.jorgensen@tele2.no tlf. 55 28 36 85
Jan Rune Hesjedal jan.rune.hesjedal@online.no tlf. 56 30 61 19
Bente Borghild Hauge blomsterbente@broadpark.no tlf. 55 10 17 41